

ВИКОРИСТАННЯ МЕХАНІЗМУ ТРАНСЛЯЦІЇ В ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ЕФЕКТИВНИХ СТРАТЕГІЙ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ

УДК 658.589.001.76

Сігуга В. Т.

Обґрунтовано роль інноваційного фактора в сучасних умовах ринкових трансформацій, розглянуто існуючі теоретичні підходи до визначення сутності інноваційної діяльності підприємств. Досліджено передумови формування ефективних стратегій інноваційного розвитку підприємств з використанням механізму трансляції інновацій. У рамках механізму трансляції інновацій конкретизовано ефект дисипації від інноваційної діяльності. На основі комплексного підходу до проблем впровадження і підтримки інноваційних стратегій зроблено спробу створити стійку систему координації внутрішнього і зовнішнього середовища підприємства, яка враховувала б особливості його технічної сфери (техносфери), інтереси управлінської сфери і потенційні можливості сектору партнерських зв'язків.

Ключові слова: інновація, інноваційний розвиток, стратегія інноваційного розвитку, механізм трансляції, ефект дисипації.

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ МЕХАНИЗМА ТРАНСЛЯЦИИ ПРИ ФОРМИРОВАНИИ ЭФФЕКТИВНЫХ СТРАТЕГИЙ ИННОВАЦИОННОГО РАЗВИТИЯ ПРЕДПРИЯТИЙ

УДК 658.589.001.76

Сигуга В. Т.

Обоснована роль инновационного фактора в современных условиях рыночных трансформаций, рассмотрены существующие теоретические подходы к определению сущности инновационной деятельности предприятий. Исследованы предпосылки формирования эффективных стратегий инновационного развития предприятий с использованием механизма трансляции инноваций. В рамках механизма трансляции инноваций конкретизирован эффект диссипации от инновационной деятельности. На основании комплексного подхода к проблемам внедрения и поддержания инновационных стратегий предпринята попытка создать устойчивую систему координации внутренней и внешней среды предприятия, которая бы учитывала особенности его технической сферы (техносферы), интересы управленческой сферы и потенциальные возможности сектора партнерских связей.

Ключевые слова: инновация, инновационное развитие, стратегия инновационного развития, механизм трансляции, эффект диссипации.

APPLICATION OF THE TRANSMISSION MECHANISM IN THE FORMATION OF EFFECTIVE STRATEGIES OF ENTERPRISES INNOVATIVE DEVELOPMENT

UDC 658.589.001.76

V. Siguga

The role of innovation factor under the modern conditions of market transformations has been proved, the current theoretical approaches to defining the essence of innovation activity of enterprises were considered. The preconditions of the effective strategies formation for the innovative development of enterprises with the help of transmission mechanism of innovations were studied. The dissipation effect of innovative activity in the framework of the transmission mechanism of innovations was defined. On the basis of an integrated approach to the problems of the introduction and maintenance of innovation strategies an attempt was made to create a stable coordination system of the internal and external environment of an enterprise which will take into account some peculiarities of its technical sphere (technosphere), interests of management sphere and potential opportunities of the partnerships sector.

Keywords: innovation, innovative development, the strategy of innovative development, transmission mechanism, dissipation effect.

Вплив глобалізаційних процесів на розвиток галузей та підвищення ролі регіонів [1, с. 83] обумовлюють актуальність питань інноваційної діяльності, раціонального розміщення інфраструктури виробничих центрів, формування і впровадження ефективних механізмів управління із залученням потенціалу підприємництва і владних структур.

Об'єктивне усвідомлення цих процесів повинне стати поштовхом до проведення політики мобілізації науково-технологічного потенціалу для забезпечення ефективного вбудування національної економіки в технологічну траєкторію світового господарства на основі використання різних видів інноваційних стратегій.

Наукові праці багатьох видатних вчених сучасності, таких, як Ілляшенко С. М., Біловодська О. А., Федулова Л. І., Шовкун І. А., Богачов С. В., Амоша О. І., Т. Ніколаєва, Левковська Л. В., Георгіаді Н. Г., Одрехівський М. В., І. Луциків, Пальцев Д. Є., Ячменьова В. М., Харів П. С. та ін. [1 – 10], присвячені комплексному дослідженню теоретичних і прикладних аспектів інноваційної діяльності підприємств. Акцентування уваги згаданих економістів на проблемах інноваційного розвитку підтверджує важливість дослідження даної проблеми і пошук шляхів її розв'язання.

Метою статті є дослідження передумов формування ефективних стратегій інноваційного розвитку підприємств із використанням механізму трансляції інновацій.

Ретельний аналіз поглядів вчених щодо питань функціонування підприємств на інноваційних засадах розвитку приводить до висновку, що вирішення проблем активізації інноваційної діяльності є головною запорукою здійснення успішних ринкових реформ [2, с. 5]. У зв'язку з цим слід розглянути економічні та правові підходи до визначення сутності поняття "інноваційна діяльність". Ілляшенко С. М. і Біловодська О. А. визначають інноваційну діяльність як вид діяльності суб'єктів господарювання, спрямований на появу нових або вдосконалених рішень, оформлених в інноваціях [3, с. 263]. Поряд із цим Закон України "Про інноваційну діяльність" № 40-IV від 04.07.2002 р. [4] конкретизує дане поняття, акцентуючи увагу не тільки на використанні, а й на поширенні результатів наукових досліджень та розробок, що зумовлює випуск на ринок нових конкурентоспроможних товарів і послуг з метою отримання комерційного та/або соціального ефекту, які здійснюються шляхом реалізації інвестицій, вкладених в об'єкти інноваційної діяльності.

Згідно із Законом України "Про інвестиційну діяльність" [5], інноваційна діяльність – це одна з форм інвестиційної діяльності, яка здійснюється з метою впровадження досягнень науково-технічного прогресу у виробництво і соціальну сферу. Господарський кодекс України [5] визначає інноваційну діяльність як діяльність учасників господарських відносин, що здійснюється на основі реалізації інвестицій для виконання довгострокових науково-технічних програм із тривалими строками окупності витрат і впровадження нових науково-технічних досягнень у виробництво та інші сфери життя.

Наведені правові підходи до сутності інноваційної діяльності свідчать, що її специфіка полягає у відмові від укорінених схем організації та пов'язана з непередбачуваністю результатів, підвищеним ризиком, високими прибутками. Побічним ефектом успішної інноваційної діяльності є розгортання венчурного малого підприємництва, посилення потенціалу інноваційно-активних промислових підприємств мережею суб'єктів регіональної інноваційної інфраструктури.

Згідно зі ст. 4 Господарського кодексу України [6], об'єктами аналізу в інноваційній діяльності є інноваційні програми і проекти; нові знання та інтелектуальні продукти; інфраструктура виробництва і підприємництва; виробниче оснащення і процеси; організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного та іншого характеру, які значно поліпшують структуру та якість виробництва і/або соціальної сфери; сировинні ресурси, засоби їх видобування й переробки; товарна продукція; механізми формування споживчого ринку та збуту продукції.

Пріоритетним напрямом ефективної економічної політики є орієнтація на інноваційні процеси, основними з яких є розробка і впровадження наукоємних технологій, проведення якісних змін у капіталі та фінансовій структурі підприємства, створення економічних і фінансових умов відносно активізації інновацій у виробництво [7, с. 44].

Сучасні труднощі економічної системи перешкоджають реалізації соціальних, фінансових, організаційно-адміністративних інновацій. Важливою проблемою є нестійкість індустріального суспільства щодо інноваційних процесів. Базові соціальні структури зберігаються, якщо характерні часи вимірювань перевищують умовне "покоління" (25 років). У протилежному разі суспільство

втрачає стійкість, що характеризується процесами соціальної деструкції і підвищенням інноваційного опору.

Подолання діалектичних суперечностей ринкових трансформацій сприяє вивільненню можливостей ефективної організації інноваційного процесу за допомогою трансляції. Трансляція (від лат. translation – передача) означає цілеспрямований рух інновацій з одного рівня на інший та виступає передумовою формування інноваційного процесу. При цьому послідовне перетікання інновацій відбувається внаслідок дії механізму трансляції, суть якого полягає в раціональному збалансуванні рівнів оформлених новацій та впроваджених інновацій на основі дифузії нової наукової інформації в галузі виробництва. За певних умов і обставин він може стати джерелом ланцюгової реакції прояву факторів, які сприяють інноваційному розвитку економіки. Даний механізм має забезпечувати: активізацію інноваційної діяльності за рахунок націнення підприємств новими або вдосконаленими розробками: продуктовими, процесовими, маркетинговими та організаційними інноваціями (мета); формування інноваційної інфраструктури (суб'єктів господарювання); виявлення пріоритетних напрямів стимулювання інноваційної діяльності (об'єктів управління); побудову тренда на основі закономірностей минулого та поточного стану інноваційної сфери (прогнозування розвитку).

Можна виділити три рівні інновацій в рамках механізму трансляції: науковий, підприємницький та виробничий. Під науковою інновацією розуміють створення нового (відкриття, винаходи, технології, розробки) або актуалізацію накопиченого досвіду з метою його використання в сучасній економічній практиці. Підприємницька інновація передбачає створення підприємцем такої комбінації відомих сил та засобів, яка дає ефект, відсутній на даний момент в економічній практиці. Сутність виробничої інновації полягає у створенні умов для масового застосування трудових ресурсів (створення великої кількості робочих місць) з метою великомасштабного надання послуг [8, с. 124–125].

Не кожна наукова інновація може дійти до сфери виробництва, як і не кожна підприємницька переросте у виробничу та зробить внесок у формування сприятливого середовища проживання людини. Проте процес перетікання одних інновацій в інші та перехід їх з більш високого рівня до більш низького є закономірним. У зворотний бік іде формування суспільної потреби у підприємницьких та наукових інноваціях.

Постійний рух інновацій з рівня на рівень можливий у випадку формування ефективної інноваційної стратегії, яка повинна здійснюватися поетапно – від визначення місії та стратегічних цілей підприємства до вибору оптимальної інноваційної стратегії та підбору інноваційних ідей і новацій. У разі переходу підприємства на інноваційний тип розвитку необхідно здійснювати вибір різновидів інноваційних стратегій у розрізі стратегічних господарських одиниць і видів діяльності [9, с. 96].

Управління інноваційним процесом має забезпечувати таке перетікання інновацій між рівнями, за якого виникає ефект дисипації, що полягає в закономірному відсіюванні неефективних інновацій та доведенні до виробничого рівня нових ефективних наукових інновацій.

Завданням управління інноваційним процесом є формування достатнього обсягу інновацій на кожному з рівнів інноваційного процесу. Саме дана проблема викликала до життя "інноваційний бум", оскільки раніше спектр інновацій на кожному рівні формувався стихійно, тобто перетікання інновацій з рівня на рівень відбувалося випадково. Звичайно, дані рівні інновацій можуть діяти в кожному окремому продукті або виробництві, проте певний із них завжди є провідним на даному етапі розвитку економічної практики [8, с. 126].

Поряд з інноваціями незамінним атрибутом інноваційно-спрямованої економіки є інтелектуальний капітал, відбуваються процеси ускладнення виробництва, підвищується рівень наукоємності продукції та послуг, розвивається інноваційна інфраструктура, скорочується тривалість життєвого циклу нових видів продукції, змінюються запити споживачів та виникають нові ринки збуту, а також часті зміни умов господарювання викликають потребу в нових методах управління та організації. Усе це виділяє інноваційну складову складного та багатогранного процесу економічного розвитку та наголосило на необхідності формування ефективної стратегії інноваційного розвитку, яка б враховувала пріоритетні напрями розвитку науки та прагнула до діалектичної єдності у процесі розгляду проблем розвитку підприємства та впровадження інновацій.

Застосування інноваційних чинників у процесі формування стратегії розвитку має першочергове значення, що можна пояснити впливом таких тенденцій світової економіки: 1. Якісний

людський капітал стає найважливішою характеристикою світового інноваційного розвитку, а мобільність висококваліфікованого персоналу забезпечує процеси поширення знань, сприяючи підвищенню рівня конкурентоспроможності. 2. Роль інформаційних технологій у процесі поширення знань стає більш актуальною для подальшого зростання інноваційної активності. 3. Глобалізація змушує компанії конкурувати на все більш високих рівнях технологій і водночас стимулює процеси спеціалізації та локалізації інновацій. 4. Країни, що реалізували концепцію національної інноваційної системи (НІС), створили ефективні інноваційні економіки, які включають механізми взаємодії держави, бізнесу, науки й освіти. 5. Відбулося скорочення "державного замовлення" в науці [10, с. 9].

Враховуючи високу ресурсозатратність промислових підприємств, критичну зношеність міських інженерних систем та прискорений темп старіння основних фондів, пріоритетним напрямом стійкого розвитку території стає ліквідація зазначених проблем на основі використання комплексного підходу до реформування промислової сфери міст.

Комплексний підхід до управління інноваційним середовищем підприємства, на думку автора, повинен враховувати та поєднувати різнобічні аспекти, які б дозволяли отримати найбільш бажаний кінцевий результат за мінімізації негативних чинників, і є логічним способом мислення, відповідно до якого процес вироблення, обґрунтування та прийняття будь-якого рішення відштовхується від загальної мети інноваційної діяльності. В даному випадку йдеться про координацію комплексу як сукупності технічної сфери підприємства, управлінської та сектору партнерських зв'язків, які становлять єдине ціле (рисунок).

Рис. Комплексний підхід до системи координації інноваційного середовища підприємства

Використання механізму трансляції інновацій у процесі формування ефективних стратегій інноваційного розвитку підприємства передбачає, зокрема, врахування інноваційних чинників. Комплексний підхід до проблем впровадження і підтримки інноваційних стратегій дозволить створити стійку систему координації внутрішнього і зовнішнього середовища підприємства, яка б враховувала особливості технічної сфери підприємства (техносферу), інтереси управлінської сфери і потенційні можливості сектору партнерських зв'язків. Напрями подальших досліджень визначеної проблематики полягають у розробці методологічного забезпечення механізму трансляції інновацій на основі використання методів економіко-математичного моделювання.

Література: 1. Паламарчук О. С. Інноваційний потенціал регіону як економічна категорія / О. С. Паламарчук // Економіка розвитку. – 2011. – № 1(57). – 83–85. 2. Харів П. С. Інноваційна діяльність підприємства та економічна оцінка інноваційних процесів : монографія / П. С. Харів. –

Тернопіль : Економічна думка, 2003. – 326 с. 3. Ілляшенко С. М. Управління інноваційним розвитком промислових підприємств : монографія / С. М. Ілляшенко, О. А. Біловодська. – Суми : Університетська книга, 2010. – 281 с. 4. Про інноваційну діяльність : Закон України № 40-IV від 04.07.2002 р. (ред. станом на 05.12.2012 р.) // ВВР України. – 2002. – № 36. – 266 ст. 5. Про інвестиційну діяльність : Закон України від 18.09.1991 р. № 1560-XII (ред. станом на 06.12.2012 р.) // ВВР України. – 1991. – № 47. – С. 646. 6. Господарський кодекс України № 436-IV від 16.01.2003 (зі змінами та доповненнями від 02.12.2012 р.) // ВВР України. – 2003. – № 18, № 19–20, № 21–22. – 144 ст. 7. Грабовецький Б. Є. Оцінка порівняльної важливості напрямків інноваційного розвитку промислового підприємства / Б. Є. Грабовецький, Т. М. Пілявов // Економіка розвитку. – 2001. – № 1 (53). – С. 44–47. 8. Тупик Н. В. Интеллектуальная продукция и инновации в общественной практике / Н. В. Тупик // Управление инновациями и стратегия инновационного развития России. – М. : Доброе слово, 2007. – С. 107–162. 9. Загородній А. Г. Методичний підхід до вибору інноваційної стратегії підприємства / А. Г. Загородній, В. М. Чубай // Актуальні проблеми економіки. – 2001. – № 6 (120). – С. 95–100. 10. Федуллова Л. І. Підходи до формування дієвої інноваційної стратегії України / Л. І. Федуллова, І. А. Шовкун // Наука та інновації. – 2009. – № 3. – С. 5–15.

References: 1. Palamarchuk O. S. Innovatsiynyi potentsial rehionu yak ekonomichna katehoriia [Innovative Potential of a Region as an Economic Category] / O. S. Palamarchuk // Ekonomika rozvytku. – 2011. – No. 1 (57). – Pp. 83–85. 2. Khariv P. S. Innovatsiina diialnist pidpriemstva ta ekonomichna otsinka innovatsiinykh protsesiv : monografiia / P. S. Khariv. – Ternopil : Ekonomichna dumka, 2003. – 326 p. 3. Illiashenko S. M. Upravlinnia innovatsiynym rozvytkom promyslovykh pidpriemstv : monografiia / S. M. Illiashenko, O. A. Bilovodska. – Sumy : Universitetska knyha, 2010. – 281 p. 4. Pro innovatsiynu diialnist : Zakon Ukrainy No. 40-IV vid 04.07.2002 r. (red. stanom na 05.12.2012 r.) // VVR Ukrainy. – 2002. – No. 36. – 266 st. 5. Pro investytsiynu diialnist : Zakon Ukrainy No. 1560-XII vid 18.09.1991 (red. stanom na 06.12.2012 r.) // VVR Ukrainy. – 1991. – No. 47. – P. 646. 6. Hozpodarskyi kodeks Ukrainy No. 436-IV vid 16.01.2003 r. (zi zminamy ta dopovnenniamy vid 02.12.2012 r.) // VVR Ukrainy. – 2003. – No. 18, No. 19–20, No. 21–22. – 144 st. 7. Hrabovetskyi B. Ye. Otsinka porivnialnoi vazhlyvosti napriamkiv innovatsiinoho rozvytku promyslovoho pidpriemstva [Assessment of the Relative Importance of Directions of Innovative Development of Industrial Enterprises] / B. Ye. Hrabovetskyi, T. M. Piliavoz // Ekonomika rozvytku. – 2010. – No. 1 (53). – Pp. 44–47. 8. Tupik N. V. Intellectualnaya produktsiya i innovatsii v obshchestvennoy praktike / N. V. Tupik // Upravlenie innovatsiyami i strategiya innovatsionnogo razvitiya Rossii. – M. : Dobroe slovo, 2007. – Pp. 107–162. 9. Zahorodnii A. H. Metodichnyi pidkhid do vyboru innovatsiinoi stratehii pidpriemstva [Methodical Approach to Selection of Innovation Strategy of an Enterprise] / A. H. Zahorodnii, V. M. Chubai Aktualni problemy ekonomiky. – 2011. – No. 6 (120). – Pp. 95–100. 10. Fedulova L. I. Pidkhody do formuvannia diievoi innovatsiinoi stratehii Ukrainy [Approaches to the Formation of Effective Innovation Strategy of Ukraine] / L. I. Fedulova // Nauka ta innovatsii. – 2009. – No. 3. – Pp. 5–15.

Информация про автора

Сігура Вікторія Тамазіївна – аспірант кафедри економіки підприємств Донбаської національної академії будівництва і архітектури (86123, Україна, Донецька обл., м. Макіївка, вул. Державина, 2, e-mail: victoria_sigua@mail.ru).

Информация об авторе

Сігура Вікторія Тамазієвна – аспірант кафедри економіки підприємств Донбаської національної академії будівництва і архітектури (86123, Україна, Донецька обл., г. Макієвка, ул. Державина, 2, e-mail: victoria_sigua@mail.ru).

Information about the author

V. Sigua – postgraduate student of Enterprise Economics Department of Donbas National Academy of Civil Engineering and Architecture (2 Derzhavin St., 86123, Makiivka, Donetsk region, Ukraine, e-mail: victoria_sigua@mail.ru).

Рецензент
докт. екон. наук,
професор Ястремська О. М.

Стаття надійшла до ред.
23.04.2013 р.